

gehouden. (G. v. Hasselt's Arnhemse Oudheden deel 3 Hoofdstuk C — Kerken Orgel.)

Uit het antwoord van Arnhem's Magistraat had men kunnen weten, dat hij het orgelspel niet als kerkelijke, maar als burgerlijke zaak beschouwde. De dienaren mochten al arbeiden dat het met den aldereersten afgesteld worde, maar meestal was hun pogen zonder resultaat. De Magistraat werkte niet mee. Nog in zijn predikantstijd had Voetius ook in die richting gewerkt, het mocht niet baten. De overheid behoudt zich het recht voor naar eigen goeddunken te beslissen. (Zie Voetius' klacht Polit. Eccles. dl 1, p. 598.)

Het is geen rigoureuze drijven als deze ambtsdragers strijden voor een gezuiverden kerkdienst. Zij schrijven zelf, dat de Geest Gods beschrijvend de stukken van den dienst in het N. T. meldt: de prediking van het Woord, het gebruik van de H. Sacramenten, de oefening van de Christelijke discipline — en geen orgels of muziek. Daarom behooren wij geen stukken meer daartoe te doen.

Want op historische gronden is nooit vol te houden: „dat deze godsdienstige denkwijze tot hoogen ernst gestemd, er licht toe overhelde om in de gewone oefeningen der wereldsche Toonkunst iets zondigs, althans iets ligtzinnigs aan te treffen, en daarom het bijwonen van een gewoon concert, en zelfs het hanteeren van een gewoon muziekinstrument, niet slechts aan een predikant, maar aan elk gemoeidelijk lidmaat, of te verbieden, of ten minste ten kwade te duiden". (Kist a.w. p. 252.) Evenals Busken Huets beruchte eenzijdigheid: „Met de heerschappij van het kalvinisme kwam de oorlogsverklaring aan alle muzikale vormen zonder onderscheid, op het psalmgezag na", zomaar weer verwerkt in de oratie van Prof. Smijers in 1930, vergezeld van een afkeuring over de z.g. anti-kunsthouding van Voetius, bij zijn reformeeren van het „poppen-ding" te Den Bosch. (Nederl. Muziekgeschiedenis. Dr A. Smijers, p. 6, 7.) Zoo ook heeft slot noch val de bewering in de nieuwste Winkler Prins: — welke, verjongd en hervormd, in de kulturele ontwikkeling van den geheelen Nederlandschen stam wederom hare taak moge vervullen van een onpartijdige bron voor nuttige leering (aldus de Hoofdredacteur Prof. Dr J. de Vries in het Voorbericht) — „ofschoon tegenwoordige calvinisten dat hebben ontkend, valt het toch moeilijk te loochenen dat het calvinisme, in zijn afkeer van het wereldsche, ook afwerend stond tegenover de kunst" (a.w. dl. 4 p. 497). In het artikel over Calvinijn maakt men u aan het lachen, als het niet zoo droef was: „overtuigd (Calvin, S. Z.) dat in deze verdorven wereld Gods kinderen lach en lied schuiven moeten". (a.w. p. 500.)

De worsteling der gereformeerden ging alleen tegen tooneel, dans of lied voor zoover deze niet werden gecultiveerd doch gedegenereerd in hunne levensuitingen.

„Wir wollen uns an die Tatsachen halten. Das die Reformation keinen Sinn für Kunst gehabt habe, ist ein Unsinn, dem heute wohl niemand mehr beipflichtet." (Dr Fried. Buchholz in 1928. Protestantismus und Kunst im Sechzehnten Jahrhundert.)

Neem het leven van Voetius:

Als schooljongen wordt de zangkunst bij meester Franco Odolphi beoefend (A. C. Duker a.w. dl 1 p. 107/108), hetgeen hem later in zijn eerste gemeente te Vlijmen tevens in staat stelt de taak van voorzanger te vervullen (A. C. Duker a.w. dl 1 p. 150 nt 1.). En terwijl in Leiden dat z.g. kunstvijandige Calvinisme hem leert hoe hij de kerk te gelooven en te beschutten heeft tegen alle wind van leer, laat het hem en z'n medestudenten stichtelijke liederen instudeeren, met name de psalmen van J. Pz. Sweelinck. Voetken schrijft het later zelf. (A. C. Duker a.w. p. 107 nt 3.) Ook geeft het gereformeerde leven hem de vrijheid, en van zijn superieuren komt het noodige geld, om cithar, fluit en orgel te leeren spelen. (A. C. Duker a.w. p. 108 nt. 4.) En het behoedt hem en alle studenten voor later, tot het spelen van een rol in de cultuur onbekwaam te zijn, door muziekboeken alleen met kennis en toelating van den hospitium-vader in hun bezit te laten. Opdat alle ontucht en lichtveerdigheid, voor zoo veel mogelijk is, mach werden gemijnt ende verhoet. (A. C. Duker a.w. p. 107 nt. 3.)

Zoo vinden wij hem 26 Augustus 1611 met Remonstranten en Magistraatspersonen in zijn standplaats Heusden ten huize van Adriaan Jorissen, waard „in de Hollandsche tuin". De opdracht die deze luyden, die de const van musicq verstonden, hebben uit te voeren, is een concept te maken van de organe in wat voege ende maniere tselve best diende gesteld ende te spreken op der registern. (A. C. Duker, a.w. p. 146 nt. 4.) Geen wonder dat Voetius genoodigd was. Hij gaf toch hetzij gemeenschappelijk, hetzij afzonderlijk les o.a. in muziek. (A. C. Duker a.w. p. 373.)

Het is dus in Voetius' leven niet cultuur-haat en mijding wat de klok slaat (zie nog het verderop te vermelden advies van de Theologische Faculteit te Utrecht).

Van predikant te Heusden tot hoogleeraar in Utrecht benoemd heeft hij niettemin op zijn program staan, de stelling over het burgerlijk, niet kerkelijk ongebruik van het orgel. Maar daarmee

wordt de strijd heviger, ten leste leidend tot orgelgebruik, zij het dan op een wijze waarvan hij toen nog niet droomden kon.

Er verschijnt een anoniem geschrift, dat van den Haagschen predikant Batelier bleek te zijn. Hierin werd al het werk door Voetius aangevangen, verklaard als vertoon aan Utrechts Magistraat en de Stichtsche predikanten welk een universeel ontwikkeld man, scherpzinnig voorvechter van Calvin's dogmatiek kort geleden aan hun jeugdige instelling was verbonden. De stelling over het orgel verklaarde Batelier als een nuttelooze en ijdele twistvraag. Binnen drie maanden had Voetius zijn verweerschrift gereed. Hij daagde den schrijver uit, als man van karakter uit den schuilhoek der anonimiteit te treden en had hem wel scherp geproefd als sociniaansch Remonstrant, vijandig aan de Gereformeerde Kerk. Bateliers hantairingen over zijn orgelstelling beantwoordde hij met: „Het is geen onnutte ijdelheid om lucht te geven aan het geschil tusschen ons en de pauselijke en wel zulk een geschilpunt dat betrekking heeft op de praxis en de eeredienst". (Voetius a.w. p. 592.) Na te hebben verwezen naar andere scribenten citeert hij uit Rivets prolog. in Psalmorum: Over de orgelmuziek is getwijfeld, eertijds en ook in dezen tijd is het een geschilpunt of zij in de kerk moet worden gebruikt of vernieuwd. Voetius' conclusie is tenslotte: Gij ziet reeds het nut van onze kwestie. Het dagelijksch gedruisch van de orgels in onze kerken vermaant ons dat het volk nauwkeurig deze voorzichtigheid moet worden ingeprent, opdat ze niet meenen dat de orgel een kerkelijk dienaar is of dat het geklank der orgels een stuk van den eeredienst is, zooals sommige minder ontwikkelden gemakkelijk met het Pausdom van meening zijn. (Voetius a.w. p. 592.) Dat, tusschen twee haakjes, Batelier hier niet namens het Remonstrantisme sprak, blijkt wel uit een schrijven van Uitenbogaard. „Diens broeders en vrienden in den Heere te Rotterdam, hebben geld bijeen voor een orgel in den eeredienst, teneinde stuur te geven aan 't gezang der psalmen en de verwekking van devotie. Zij vragen den leider advies. Zoodra deze hun schrijven leest, wordt hem indachtig Jacobus 5:13 en 1 Cor. 12. Daarom stelt hij de vraag: is ons lichaam in lijden om ons te vermanen tot bidden, of in zulken staat dat wij reden hebben om orgelen op te rechten, om daar op te spelen? De tijd is niet gunstig en wat zullen de Contra-Remonstranten zeggen? Daarom verzoekt hij de vrienden, dat, in zijn oogen, overdadich, ijdel, onnut, periculooz, ontijdig en argerlick orgel uit de zinnen te zetten. Hij bidt er om, want hij houdt een orgel in de vergadering voor onstichtelijk. Veranderd is hij wel als men hem later Huygens' boekje voorleest, maar zijn adjectieven voor het orgel geven duidelijk aan hoe bij vele ouderen dit instrument in discredit stond. (Kroniek van het Hist. Genootschap 4e Jrg. 1848 pag. 255; S. v. Milligen De Kerkzang p. 116/117.)

Zaandam.

S. ZWART.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Iets over het Rassenvraagstuk in onzen tijd.

Het is geen gemakkelijke taak, om iets over het rassenvraagstuk te zeggen, omdat dit er een is van een zeer gecompliceerd karakter.

Dat we onze aandacht aan dit vraagstuk wijden, vindt zijn oorzaak in verschillende omstandigheden. In de eerste plaats heeft iedere koloniale mogendheid met het rassenprobleem te maken, omdat ze onder haar onderdanen in de koloniën menschen aantreft, die tot een ander ras behooren, dan de bewoners van het moederland.

In de tweede plaats hebben onze Oosterburen met hun eenzijdig naar voren schuiven van het Arische ras, onze aandacht op dit vraagstuk bepaald en doen ze ons deze vraag stellen: Is het juist, heeft het zekeren grond, dat men het ras als zoodanig (i.e. het Arische) de superioriteit toekent? Wat is het ras eigenlijk? Bij ons blanken is er over het algemeen nog een zekere onbewustheid omtrent ons eigen ras. Heel anders is dit b.v. bij de negers, die, na een tijd van bittere onderdrukking, tot ontwaking gekomen, wel terdege weten, wat het ras is. Hier spreekt de roep van het bloed een duidelijke taal. Toch moeten we ons eenige beperking opleggen. Want men kan het rassenvraagstuk van zooveel kanten benaderen, dat het ondoenlijk is, het geheel te overzien. De Bergema zegt in een artikel in A.R. Staatskunde 1935 (3e kwartaal) dat het een biologische, een politieke, sociale, economische, psychologische, cultuur-historische, linguïstische, ethische, paedagogische en theologische zijde heeft. Voorwaar keus genoeg. De vraag, wat het ras is, moet eerst opgelost worden, want het is met het ras eigenaardig gesteld. Het is heel moeilijk de grens tusschen de verschillende rassen duidelijk aan te geven. Er ligt bijv. tusschen het blanke en het zwarte ras een groote groep van tusschenvormen, die noch tot de eenen, noch geheel tot de andere

groep behooren. En toch is er een blank ras en een zwart ras. Volgens de definitie uit Chr. Encycl. (Kok, Kampen) zijn de rassen groepen der menscheit, die dezelfde lichamelijke kenmerken hebben en deze erfelijk bezitten. Het begrip ras duidt dus een anthropologische verwantschaps-groep aan, een eenheid van menschen. Een ras is dus anders dan een volk. Een volk is een menschengroep met dezelfde taal en beschaving, in het begrip volk zit de idee van gelijke cultuur en historie. Hierdoor valt een ras uiteen in volken van verschillende beschavingshoogte.

Nu moeten we op grond van de Schrift uitgaan van de eenheid van het menscheit geslacht. Wanneer Paulus, staande op den Areopagus, te Athene het uitsprekt, dat God uit éénen bloede het gansche geslacht der menschen heeft gemaakt (Hand. 17:26) dan doelt hij op die onontkoombare eenheid van het menscheit geslacht, zonder evenwel het rasverschil te ontkennen.

Twee vragen moeten we beantwoorden. In welke rassen wordt het menscheit geslacht verdeeld en hoe zijn die menschenrassen ontstaan? Ik noemde daareven de definitie uit de Chr. Encyclopaedie. Dat wil niet zeggen, dat deze definitie afdoend is en allen bevredigt. De Bergema zegt in genoemd artikel, dat een allen bevredigende definitie van het begrip „ras" nog niet is gevonden.

Dit blijkt ook hieruit, dat er zeer vele classificaties zijn en het verwondert, gezien de moeilijkheid om precies aan te geven, welke eigenschappen een bepaald ras typeeren, dan ook niet, dat de uniformiteit ten aanzien van de rassenindefinitie, die op de definieering der rasverschillen berust, ten eenenmale ontbreekt. Zoo hebben we de indeeling van Bernier (1672) die 4 rassen onderscheidt: blanke Europeanen, zwarte Afrikanen, gele Aziaten en Noord-Laplanders.

Linnaeus onderscheidde: Europeanen, Aziaten, Amerikanen en Afrikanen. De meest verspreide is die van Blumenbach: Hij verdeelde in: Kaukasisch, Mongoolsch, Aethiopisch, Amerikaansch en Maleisch ras.

Bijna al deze indeelingen gaan uit van één overwegend raskenmerk. 't Zij in den haarvorm of huidskleur, vorm en kleur der oogen of stand der tanden, 't zij naar den schedelvorm. De eerste die hiermee brak was Deniker, die, uitgaande van den haarvorm, een indeeling maakte op grond van een complex van eigenschappen, waarin al de genoemde waren verwerkt. Hij komt tot 6 hoofdgroepen met talrijke onderverdeelingen, tot een totaal van 29 rassen. De vraag blijft echter, in hoeverre de bestaande verschillen erfelijk zijn. De meeste anthropologen onderscheiden tusschen een phenotype (dat zijn die eigenschappen, die aan verandering, b.v. door klimaat en sociale omstandigheden onderhevig zijn) en een genotype (de combinatie van de onveranderlijke oorspronkelijke erfelijke factoren, die natuurlijk van belang zijn voor de ontwikkeling en voortbouw van het ras).

Ik kan verder op deze erfelijkheidskwesties hier niet ingaan, omdat ze ons veel te ver zouden voeren.

De tweede vraag, die ons bezighoudt, hoe n.l. de rassen ontstaan zijn, is zeer moeilijk te beantwoorden. De meest algemeene mening hieromtrent is, dat vooropgesteld moet worden, dat deze vraag onoplosbaar is. (Zie de conclusies van De Bergema op blz. 385 e.v. van reeds genoemd artikel in A. R. Staatskunde.)

Uitgaande van de eenheid van het menscheit geslacht in Adam, moeten we, waar er na den zondvloed, in de drie zonen van Noach, drie geslachten zijn, die de aarde bevolken, aannemen dat in die drie geslachten al de volheid van het menscheit geslacht aanwezig was. Dat was ook wel bij Adam reeds zoo. Want Adam was niet alleen ons foederaal hoofd, maar ook was in hem, als eerste mensch, geheel de menscheit begrepen. Bij Noachs geslacht hebben we de eerste duidelijk aangegeven splitsing. Hierbij, bij wijze van opmerking, kan even gesproken worden over de meening van sommigen, dat het geslacht van Cham (inzonderheid de negers) hun zwarte huidskleur te danken hebben aan de vervloeking over Kanaän door Noach. (Gen. 9:25.) Reeds een nauwkeurige lezing van de geboorten van Noachs zonen in Gen. 10, wijst er ons op, dat deze meening niet houdbaar is, daar b.v. Kanaän, Chams vierde zoon (volgens Gen. 10:6), toch niet zwart is. Overigens wil het mij voorkomen dat het niet aan ons staat, wanneer God dit Zelf niet doet, een bepaalden vloek of zegen zoo te concretiseeren, dat wij de gevolgen van dien vloek in bepaalde kenmerken gaan aanwijzen. Wij moeten verder aannemen, dat bij de verspreiding der menscheit over de aarde, milieu, klimaat en selectie van eigenschappen, veel invloed gehad hebben tot het fixeeren van bepaalde kenmerken. Terwijl we levens vast moeten houden, dat niet de selectie, maar beter de electie, de verkiezing, een groote rol heeft gespeeld. Het is toch wel niet voor tegenspraak vatbaar, dat Gods wijs bestel, bij de vermenigvuldiging der menschen over de aarde, aan verschillende rassen verschillende kwaliteiten en begaafdheden en daarmee samenhangend, een verschillende beschavingshoogte heeft gegeven. Grond van al de onderlinge verschillen, is hetzelfde algemeen menscheit complex van geestelijke en zedelijke beginselen, die de mensch,

ongeach- ook, sta- Hij hee- voren g- door zo- wijsheide

Super- op zich- cenniën- het bla- kleurlin- bewusta- dag. Za- tegen e- lingen- twijfel- Ruslan- knak-

De t- ook de- niet ver- zelfbew- hier vel- ras altij- christen- vragen- dat, war- liefde v- veel te- werpt a- onderw- Naam e- Geestes- gesprok- in verv- neger d- peesche- meer re- zal gaar- toekom-

Nog- aandacht- als dat- gesteld-

Itjesh- in „De- besluit z- rassens- Hans O- saamge- pas" or- dische- baltisch- de gees- het terr- construc- het ras- (volgens- Nordisc- edelste- heersche- standpu- daarvan- veracht- sloten r- betering- kerij ga- onvruch- lisatie b- bergs st- voor zij- overboor- met vol- maar nu- heidende- listen- inzicht- den hee- bene m- gaat op- German-

„Door- en ras- reeds fo- tegenove- en ras z- zoo niet- (Prof. V- blz. 40)- schen g- godsdien- Ze raak- grief is- God, een- pingsdu- scherpt- val-ver- klachten- wijt het- jüding d- Vooral J- over Jez- is onbel- we als s- d.w.z. va- als drag- Het kom-

1) Men- „De Stan-